



Afb. 1. *De brieven tas van Napoleon*

door de kapitein De Ceva.² Deze was adjudant van de generaal Ralph Dundas baron Tindal (1773-1834), waarnemend minister van oorlog in het Zuiden, die gedurende de dagen van Quatre-Bras en Waterloo te Brussel verblijf hield.

De brieven zijn, in het Nederlands vertaald, nog in hetzelfde jaar in drie afleveringen gepubliceerd; de opbrengst kwam ten bate van gewonde soldaten.³ De tas bleef in het bezit van de generaal. George August baron Tindal (1839-1921), die het gedenkstuk aan het Rijksmuseum gaf, was zijn kleinzoon.

¹) F. de Bas en J. de T'Serclaes de Wommersom, *La campagne de 1815 aux Pays-Bas*, II, Waterloo, Bruxelles 1909, blz. 339; ook W. G. de Bas, *Quatre-Bras en Waterloo*, Amsterdam 1944, blz. 166.

²) *Nederlandsche Staatscourant* 21 Juli 1815 No. 171

³) C. F. Gijsberti Hodenpijl, *Waterloo 1815-1905*, in: *Elsevier's geïllustreerd Maandschrift*, XV, 1905, blz. 418.

Dingman Dingmans en zijn Heemraadkussen

F. A. NELEMANS

De praalvolle, laat-zeventiende eeuwse meubelen van onze rijke, zich van hun macht bewuste regenten, opgesteld in enkele zalen op de eerste verdieping aan de zuidzijde van het Rijksmuseum te Amsterdam, worden besloten door enkele aan de muren van de er bij aansluitende torentrap opgehangen wapenkussenbladen.

Het laatste dezer 'gobelins', dat men de trap afdgaande ziet, heeft als voorstelling een aan het ovale schild herkenbaar vrouwelijk samengesteld wapen, gedekt door een gouden kroon met edelstenen, welke aan de bovenkant à bas met 5 fleurons, zonder parels

ertussen is versierd, het schild links en rechts door een klimmende leeuw vastgehouden op een grasgrond.

Boven en onder het wapen staat vermeld, dat het kussen besteld was door Mr. Dingmans Adriaensz. Dingmans, in 1711 penningmeester van de AEmilia-polder. De grootte van het wapenkussentapijt, incl. de rand van kort franjekoord, bedraagt 71,5 × 68,5 cm. De kleuren van dit in de Noordelijke Nederlanden geweven 'tapytkussenblad' zijn na 2½ eeuw nog bijzonder fris.

De polder AEmilia (Emilia), welke ligt tussen Hooge Zwaluwe en Geertruidenberg in het voormalige Zuidhollandse gebied der Nassause domeinen, werd in 1645 bedijkt en is thans een 1600 ha groot waterschap. De polder is genoemd naar Amalia van Solms, prinses van Oranje, evenals de in 1639 bedijkte Ameliapolder ten Noordoosten van IJzendijke in westelijk Zeeuws Vlaanderen. Vermoedelijk werd ook het Emma- of Ameliapoldertje ten Noordoosten van Westdorpe in oostelijk Zeeuws Vlaanderen naar haar genoemd. Het in het 'tapyten' kussenblad geweven wapen is, hoewel met enige vrijheden voorgesteld, zeker van Amalia, gravin van Solms-Braunfels (1602-1675) - dochter van Johan Albert en van Agnes Elisabeth gravin van Sayn-Wittgenstein - in 1625 gehuwd met Frederik Hendrik. Het waterschap Emiliapolder bezit geen wapen. De beschrijving van het wapen van Amalia van Solms luidt:

gedeeld, rechts gevierendeeld:

I en IV: doorsneden a rood, b goud,
II en III: in goud een leeuw van blauw, rood-
getongd;

links gevierendeeld:

I en IV: in zwart een zilveren leeuw,
II en III: in goud een zwarte roos met gouden
hart.



Afb. 1. *Heemraadkussen van Mr. Dingman Dingmans, 1711*

De gehele heraldische rechterhelft van het wapen is uit hoofde van courtoisie omgewend, opdat de leeuwen naar elkaar zijn toegekeerd. De zilveren leeuw is op latere en verwante Solms-wapens meestal goudgekroond.

De graafschappen waaruit het wapen is samengesteld zijn:

Münzenberg	Solms	Sonnenwalde	Wildenfelz
Solms	Münzenberg	Wildenfelz	Sonnenwalde

Op het kussenovertrek is de kleur van de Sonnenwaldse leeuw zilver in plaats van goud, terwijl het vierblad van Wildenfels een heraldische roos dient te zijn.¹⁾

Als curiosum kan hierbij nog worden vermeld, dat volgens een H.S. wapenboek in de bibliotheek van de Hoge Raad van Adel, oorspronkelijk het geslacht von Solms, zij het met de kleuren verwisseld, hetzelfde wapen voerde als de familie de Châlons, waarbij zelfs de blokken, welke elk een gewonnen proces aanduiden – die ook het schild van ons rijkswapen sieren – niet ontbraken.

De op het kussenovertrek vermelde Dingman Dingmans is een typisch voorbeeld van een laat zeventiende eeuwse regent. Hij stamde uit een Brabantse (Terheijdense) landbouwers- en vetweidersfamilie, waarvan is gebleken dat personen uit zijn stamreeks, te beginnen met 1452, steeds als schepenen zijn vermeld. Zijn grootvader Dingeman Jansz. Dingemans vestigde zich in de eerste helft der zeventiende eeuw in Lage Zwaluwe en werd 8 Mei 1693 benoemd tot heemraad der nabij gelegen Emiliapolder. Hij trouwde Anna Brants, dochter van de schout van Terheijden, uit welk huwelijk te Zwaluwe elf kinderen werden geboren. De oudste dochter Maria Dingemans huwde Sebastiaan Anemaet, Heer van 's-Gravenhoek, overleden 4 Maart 1687. De heerlijkheid 's-Gravenhoek, certijds Hocke geheten, gelegen op Noord-Beveland nabij Wissekerke, omvat een gedeelte van enkele polders, doch heeft geen woonkern. Een wapen van deze heerlijkheid is dan ook niet bekend.

Hoewel Sebastiaan Anemaet nageslacht had, gaat de heerlijkheid 's-Gravenhoek om onbekende reden over op de jongste volwassen broer van Maria Dingemans, genaamd Adriaan Dingemans. Deze Adriaan werd te Zwaluwe gedoopt op 9 Februari 1650 en is begraven op 8 Januari 1720 te Colijnsplaat (Noord-Beveland). Hij was onder meer burgemeester van Noord-Beveland en secretaris van Colijnsplaat. In het jaar 1676 huwde hij te Colijnsplaat Petronella Anemaet. Uit dit huwelijk ontstonden elf kinderen, waarvan No. 4 onze Dingman was, gedoopt te Colijnsplaat 27 October 1680.

Dingman Dingmans moet reeds vroeg een veelbelovende zoon zijn geweest; hij ging dan ook op twintigjarige leeftijd te Leiden studeren. Het blijkt, dat zijn vader wel de mogelijkheid en de middelen heeft gehad om een carrière voor hem op te bouwen, want op 1 Juli 1709 werd Dingmans – eerst voor de tijd van 1 jaar – benoemd tot provisorisch rent-

meester der Domeinen van de Prins van Oranje, tot rentmeester der Geestelijke Goederen, beide te Geertruidenberg, alsmede tot penningmeester der Brabantse Emiliapolder.

Deze ambten 'bediende' hij tot 21 December 1711 en het feit, dat het door hem bestelde heemraadkussen juist het jaartal van zijn laatste hier vervulde ambtsjaar aangeeft, wijst er wel op, dat zijn besluit om te vertrekken vrij onverwacht moet zijn gevallen. De reden van dit vertrek was zijn benoeming in de vacature, ontstaan door het overlijden van de rentmeester van Vlissingen medio 1711. Mag men de in de Nederlandse Leeuw van October 1948 gepubliceerde, in 1764 door Christiaan Huygens in het Huisboek van Jan Huygens geplaatste, aantekeningen geloven, dan heeft de vader van Dingman dit rentambt van Vlissingen voor 21000 gulden voor hem gekocht.

Vast staat, dat 8 December 1711 op een zitting van de Nassause Domeinraad goedgunstig was beslist op een mondeling verzoek van Dingman om te worden gebeneficieerd met het Rentambt der Domeinen te Vlissingen, zodra hij aan de erfgenamen van de voorganger Mr. Pieter van Hecke het bedrag van negen duizend gulden had uitgekeerd. Bij overlijden van Dingman zou daarvoor door zijn opvolger zes duizend gulden aan zijn erfgenamen worden gerestitueerd. De beëdiging tot rentmeester van de Prins van Oranje vond plaats 30 Maart 1712 (cf A.R.A. Den Haag Nass.-Dom. 70 cn 577).²⁾

¹⁾ Het wapen van Amalia van Solms treft men ook wel eenvoudiger afgebeeld aan:

Solms	Münzenberg
Wildenfelz	Sonnenwalde

²⁾ Op 30 Maart 1712 werd Dingman tevens benoemd tot castelein van Vlissingen. Hij vestigde zich te Vlissingen als advocaat en werd 9 December 1712 poorter van deze stad. In de naamlijst der schepenen der stad staat vermeld, dat Mr. Dingman Adriaan Dingmans, Heere van 's-Gravenhoek, schepen was te Vlissingen in de jaren 1715, 1716, 1718, 1719, 1728, 1729, 1731, 1732, 1734 en 1738 (O.A. Vlissingen, Vrl. inv. nr. 1507). In deze naamlijst komt ook zijn wapen voor:

gevierendeeld:

I en IV: in goud een aanzierende rode, zwart

gehoornde ossekop;

II en III: vrij.

Het familiewapen Dingemans is – tot groter luister – hier dus met het vrije wapen van 's-Gravenhoek gevierendeeld.

Summaries

THE DESIGN FOR A GREAT ALTARPIECE BY SEBASTIANO DEL PIOMBO, BY J. Q. VAN REGTEREN ALTENA

This outstanding drawing came to the Printroom from the Academy of Fine Arts in Amsterdam, to which it was presented in 1767 by C. Ploos van Amstel; it formerly belonged to the banker Ev. Jabach. The composition is one not otherwise known but there are similarities in details between it and the Nativity painted in the Chigi-chapel at S. Maria del Popolo and in the Burgos Madonna. The way in which the angels in the latter have been mutilated seems to prove that it was painted by Sebastiano over remains of the top part of the Assumption. Why this ceased to exist, so that it caused him to substitute the Birth of the Virgin (Berlin) for his original project, we can only guess; the Sacco di Roma is one possibility, and Michelangelo's quarrel with Sebastiano about the altar-wall of the Sistine chapel is the other one which is considered. As a matter of fact, iconographically the subject would have suited exactly the altar of the papal chapel, but any documents to support this presumption are lacking.

A CENTRAL-ASIAN FIGURE, BY J. FONTEIN

This figure of a tiger, made of loam mixed with chopped straw and animal hair, a recent acquisition of the Museum of Asiatic Art, seems to be of Central-Asian origin. Made by means of a mould and reinforced with a wooden frame, the figure is covered with a coating to which colours have been applied. In material and technique it corresponds with the figures described by A. von Le Coq. The fact that this figure has a wooden base, suggests as a possible place of origin a cave-temple of the same type as the 'Cave of the statues' at Qyzil. In this cave-temple, the walls of the *cella*, just below the rise of the barrel-vaulting, were adorned with a wooden balcony, carrying groups of figures, which sometimes illustrated scenes from the life of the Buddha. If this supposition is correct, this figure could have been part of a scene, illustrating the famous *jātaka*, which tells how the *Bodhisattva* sacrificed himself in order to provide food for the hungry cubs of a tigress. This extremely rare figure is a gift of the Foundation 'Het Amsterdamsche Fonds'.

A DUTCH FLOWER MARQUETRY CABINET,
BY TH. H. LUNSINGH SCHEURLEER

The author describes a recently acquired Dutch cabinet of about 1700 decorated with flower marquetry.

This extremely fine piece is very similar in design and workmanship to two cabinets at Castle Twickel most probably ordered in the Hague by Jacob van Wassenaer-Obdam.

The Museum's acquisition must have been made by the same cabinetmaker and the author attributes the three cabinets to Philips van Santwijck (b. 1632) who, according to an inventory of 1700, must have had a very important workshop in the Hague from 1656 until after 1712. This cabinet is a gift of the Commissie voor Fotoverkoop.

THE TAZZA OF PAULUS VAN VIANEN,
BY TH. M. DUYVENÉ DE WIT-KLINKHAMER

In the fourth number of this bulletin's second year of publication it was hinted that the ornamentation developed by Paulus van Vianen might have been influenced by anatomy in the sense that his own perception of an opened human body must have inspired him to his vision. It has been established now that in the years 1600 and 1605 the private physician of Rudolf II, Johannes von Jessen, called Jessenius, held public dissections at Prague. It can safely be assumed that Paulus, who was appointed court goldsmith in 1603, was present at this latter demonstration. Moreover, serving the same master, the scholar and the artist must have come to know each other which makes it very probable that from his first days in Prague Van Vianen had easy access to private dissections which Jessenius had to carry out in the interests of science.

NAPOLEON'S LETTERCASE IN THE RIJKSMUSEUM,
BY R. VAN LUTTERVELT

The lettercase of Napoleon reproduced here was found after the battle of Waterloo at Charleroi, in the carriage of the emperor's first secretary. The Rijksmuseum received it in 1900 from Baron Tindal, whose grandfather was deputy Minister of War in 1815.

A TAPESTRY CUSHION, BY F. A. NELEMANS

The writer reports on a tapestry cushion dated 1711 and originally the property of Mr. Dingmans Adriaensz. Dingmans, treasurer of the governing board of the Aemilia-polder, and gives biographical data about the governor.

TENTOONSTELLINGEN RIJKSPRENTENKABINET

22 October-15 December: „Een keuze uit Amsterdamse verzamelingen”

15 December-15 Februari: Aanwinsten van het Rijksprentenkabinet 1955